

Her er dag 1 ryddet og strukturert etter overskriftene i programmet , med dine notater bearbeidet til tydelige punkter:

Dag 1 – Stikonferansen 2026

Åpning: Status på det statlige arbeidet med turruter og ferdselsårer

Ingunn Margrethe Limstrand (Miljødirektoratet)

- Tema: *Verdien av stien* – behov for å sette både ord og verdi (økonomisk og samfunnsmessig)
- Status:
 - Ca. **110 000 km turruter i Norge (per 1.1.2026)**
 - Handlingsplan for friluftslivets ferdselsårer (2018) gjelder fortsatt
 - Stort offentlig fokus og betydelige midler til stiarbeid
- Viktige verktøy:
 - Veiledere fra Miljødirektoratet (bl.a. “stiskolen”)
 - Prinsipp: **“Rett sti på rett sted”**
- Mål:
 - Økt fysisk aktivitet
 - Gode naturopplevelser
- Drivkrefter:
 - Markedsføring og synlighet
- Utfordringsbilde:
 - Demografi og sentralisering
 - Økt tilgjengelighet og velstand → mer bruk
 - Klimaendringer
 - Individualisering
 - Nedbygging av natur og press på kommuneøkonomi
- Viktige grep:
 - Behov for **besøksforvaltning og planlegging**
 - “Folk kommer uansett – plan gir bedre opplevelse”
 - Turistskatt kan være finansieringskilde
 - Fokus på **klimarobuste løsninger og kvalitet**
- Åpent spørsmål:
 - *Hvor lite tilrettelegging er nok?*

Verdien av stien – økonomisk perspektiv

Christin Krohn (TØI)

- Historisk perspektiv: stier brukt siden Olav den hellige
 - Behov for å:
 - Snakke “økonomispråk”
 - Synliggjøre verdi som strategisk fortrinn
 - Stien som gode:
 - Hovedsakelig **kollektivt gode**
 - Skaper **positive eksternaliteter**
 - Økosystemperspektiv:
 - Natur og rekreasjon som del av samfunnsøkonomien
 - Viktige funn:
 - **Nærturer viktigst**
 - Verdi: ca. **2,6 mrd kr**
 - **Lengre turer**
 - Verdi: ca. **4,3 mrd kr**
 - Stier = **samfunnets rekreasjonsinfrastruktur**
 - Også relevant i **beredskapsperspektiv**
 - Rapport: *Verdien av stien* (TØI)
-

Verdien av å få folk ut på tur (folkehelse)

Olov Belander (Helsedirektoratet)

- **21 % av alle reiser skjer til fots**
 - Ca. **18,45 millioner gangturer per uke**
 - Bekymring:
 - Nedgang i gangaktivitet fra 2021–2024
 - Samfunnskostnader:
 - 174 millioner pasientkonsultasjoner årlig
 - Nøkkelbegrep:
 - **DALY (Disability Adjusted Life Years)**
 - Viktig innsikt:
 - Størst effekt: fra *inaktiv* → *litt aktiv*
 - Konklusjon:
 - Fysisk aktivitet = **svært lønnsom investering**
 - Tiltak: **få flere til å gå**
-

Verdien av tilrettelegging (dagsturhytter og telling)

Bård Andreas Lassen & Magnus Thomassen

- Dagsturhytter som:
 - Sosiale møteplasser
 - Attraktive turmål
 - Besøksstall:
 - **660 000 besøk (2022–2024)**
 - Farsund: ~60 000 (høyest)
 - Kristiansand: ~50 000
 - Søndag mest besøkt
 - Effekter:
 - Kraftig besøksvekst etter tiltak (eks. sherpatrapp)
 - “FOMO”-effekt (psykologisk drivkraft)
 - Måling:
 - Tellere gir politisk gjennomslag
 - Kostnad: ca. 50 000 kr per teller
 - Usikkert om de øker total aktivitet eller bare flytter folk
 - Viktig:
 - Trigger frivillighet og dugnad
-

Besøksforvaltning og turruter

Rett sti på rett plass

Snorre Stener & Rune Holen (SNO/Miljødirektoratet)

- Kjerneutfordring:
 - Hvor mye tilrettelegging er riktig?
- Prinsipper:
 - Ta vare på **naturlige stier**
 - Bygg **robuste stier** for å styre ferdsel
- Avveininger:
 - Mer tilrettelegging → tåler mer bruk, men mindre autentisk
 - Tyngre tiltak i “hotspots”
- Hva avgjør nivå:
 - Antall brukere
 - Naturtype
 - Terreng
 - Opplevelsesverdi
- Problemer:
 - Stier fragmenterer leveområder
- Løsninger:
 - Variert tilrettelegging = best
 - Fadderordninger og frivillig oppsyn

- Kompetanse:
 - Stibygging = **håndverk**
 - Viktigste prinsipp: **håndtere vann**
 - Klima:
 - Krever nye løsninger
 - Eksempel:
 - Feil tiltak kan koste svært mye (eks. Skåla)
 - Behov:
 - Bedre bestillerkompetanse og tydeligere standarder
-

Besøksforvaltning ved høyt trykk (kort fra notater)

(Jørn Trygve Haug – ikke mye notert)

- Slitasje og behov for kanalisering av ferdsel
-

Frivillighetens perspektiv

Bjørn Andersen-Steinsland (DNT Sør)

- **61 % har bidratt med frivillig arbeid siste år**
 - Frivillighet:
 - Bærebjelke i sti- og løypenett
 - Må sikres plass i besøksforvaltningen
 - utfordringer:
 - Økt turisme kan svekke frivilligheten
 - Byråkratisering av forholdet menneske–natur
 - Eksempler:
 - Idretten merker stier i Kristiansand
 - DNT:
 - Vedlikeholder **23 000 km sti**
 - Strategi:
 - Offentlige må lede
 - Involvere og motivere frivillige
 - Aktuelt:
 - Endringer i tilbud pga villrein
 - Nye tiltak (eks. kystled, padleporter, UT.no)
-

Fjerning av gammel tilrettelegging

Grete Johnsen (Ås kommune)

- Problem:
 - Opphopning av gamle tiltak → forsøpling og naturforringelse
 - “Kloppesyken” – nye bygg uten å fjerne gamle
 - Perspektiv:
 - Fra **muskelkraft** → **maskinkraft**
 - Prinsipper:
 - **“Nøk er nok”**
 - Alt som bygges skal kunne fjernes
 - Tenk 50 år frem: står vi inne for tiltaket?
 - Alternativer:
 - Kan behov løses digitalt i stedet for fysisk?
 - Verktøy:
 - Egen kloppveileder i Ås
 - Viktig kultur:
 - Mer anerkjennelse av **rydding/fjerning**
 - Tørre å si **nei**, også til fullfinansierte tiltak
-

Kort oppsummert – hovedlinjer dag 1

- Stien er:
 - Infrastruktur, folkehelseiltak og økonomisk verdi
- Hovedspenning:
 - **Tilrettelegging vs. naturkvalitet**
- Nøkkelgrep:
 - Planlegging og besøksforvaltning
 - Riktig nivå på tiltak
 - Styrke frivillighet
- Viktige spørsmål:
 - Hvor mye er nok?
 - Når skal vi bygge – og når skal vi la være?

Her er **dag 2** strukturert etter programmet , med dine notater ryddet og spisset:

Dag 2 – Stikonferansen 2026

Kyst – kultur, historie og samarbeid

Kystens kulturmiljøer og stiene som binder dem sammen

Linda Veiby (Riksantikvaren)

- Historisk:
 - **Sjøveien var hovedferdselsåren (“riksvei”)**
 - I dag: færre med båtkunnskap → svekket kystforståelse
 - Utfordringer:
 - For lite kunnskap og fredning av kystkultur
 - Naust og sjøhus forfaller raskt
 - Sterkt arealpress (særlig Oslofjorden)
 - Kysten er **ekstra utsatt for klimaendringer**
 - Strategier:
 - Norge har **5 nasjonale bevaringsstrategier**
 - Fokus på **“leia”** som sammenbindende struktur
 - Viktige grep:
 - Samarbeid på tvers av sektorer
 - Folk som **medskapere**, ikke bare brukere
 - Digital og innovativ formidling
 - Nye initiativer:
 - Gjenbruk av naust og sjøhus
 - **Kystledhytter** (~120 bygg)
 - **Kystpilegrimsleden** (Egersund–Trondheim)
 - Prosjekt: **“Ro pilgrim”**
 - Viktig poeng:
 - **Ferdse på vannet er også en “sti”**
 - Eksempel:
 - Seiltokt med skonnerten *Aida* i Agder
 - Tilleggsressurs:
 - Riksantikvarens podcast
-

Kyststiens historie og bakgrunn

Rune Svensson

- Formål:
 - **“Åpne kysten – ta den tilbake”**
- Historisk utvikling:
 - Start i kystfriluftsliv (bading, båtliv)
 - 1930-tallet: kobling til **folkehelse**
- Milepæler:
 - **Brunlanes (1991)** – første kyststi i Norge

- Deretter sterk vekst og entusiasme
 - Viktige drivere:
 - Interreg-prosjekter og EU-midler (Nordsjøruta)
 - Fylkeskommunene som koordinatore
 - Elementer i kyststien:
 - Friområder = “perlene”
 - Kystledhytter
 - Også urbane stier (strandpromenader)
 - Identitet:
 - Egne logoer (eks. Oslo)
 - Fra “én til to personer” → fellesskap (*tilsammans*)
 - Internasjonalt:
 - Sverige: **Kuststigen (200 km)**
 - Utfordring:
 - Tilrettelegging krever langsiktig vedlikehold
-

Ny veileder for etablering av kyststier

Fredrik Holth (Holth & Winge)

- Juridisk grunnlag:
 - **Friluftsløven §35**
 - Hovedprinsipper:
 - Kommunen kan merke stier i utmark
 - Kan delegere til organisasjoner
 - Regionale løsninger mulig ved flere kommuner
 - Grunneier:
 - Skal varsles i god tid
 - Ved uenighet → kommunen avgjør
 - Anbefaling:
 - **Avtalebaserte løsninger skal være førstevalg**
 - Utredning:
 1. Rettslig grunnlag
 2. Praktiske og faglige råd
 - Kritikk:
 - Skepsis til deler av **Merkehåndboka**
-

Ringvirkninger av samarbeid og kyststi

Jon Atle Holmberg (DNT Kyst)

- Utvikling:
 - 20+ års arbeid med kystfriluftsliv
 - Fra enkeltinitiativ til **systemnivå**
 - Samarbeid:
 - Kystledsamarbeidet (fra 1997, 5 organisasjoner)
 - Potensial: opptil **200 hytter**
 - Kommersialisering:
 - Økende press – “selge kyststien”
 - Eksempel: **Bamble**
 - Oppstart: 2009
 - 60 km sti i 2012
 - 100 000 passeringer i 2025
 - Kostnad: ca. **8 kr per meter**
 - Effekter:
 - **Sosial bærekraft**
 - Lokal stolthet (logo på skilting)
 - Viktige tall:
 - 82 % mener tilgang til nærnatur er viktig
 - Digital utfordring:
 - Kyststi.no eies av privatperson
-

Klimatilpasning

Stier i et endret klima

Siren Juliussen (DNT)

- Dokumenterte endringer:
 - Skisesong: **4–7 uker kortere**
 - Mindre bre og is
 - Flere flommer og mer erosjon
 - Konsekvenser:
 - Stier (særlig kyststier) må planlegges mer robust
 - Verktøy:
 - Klimaservicesenteret
-

Lokale eksempler (Voss)

Margrethe Alm (Voss Utferdslag)

- Hendelse:
 - **200-årsflom i 2014**
 - Eksempel:
 - Bro ved Grindaflaten
 - Erfaringer:
 - Regelverk tolkes ulikt
 - Flomvurdering kostbart (~50 000 kr + mva)
 - Valg:
 - Reparasjon fremfor nybygg
-

Brobygging i møte med byråkratiet

Siren Juliussen

- Uklarheter:
 - Hva er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven?
 - Typisk søknadspliktig:
 - Konstruksjoner
 - Vesentlige terrenginngrep
 - Ofte ikke søknadspliktig:
 - Mindre terrenginngrep (< 0,5 m)
 - Små gangbaner
 - Mindre bruer
 - Likevel:
 - Kan kreve dispensasjon (LNF-områder, flomsoner)
 - Behov:
 - Klarere regelverk og praksis
-

Bærekraftig bruk av trematerialer i fjellet

Gry Alfredsen & Erik Larnøy (NIBIO)

- Nedbrytning påvirkes av:
 - Fysiske, biologiske og kjemiske faktorer
- Viktigste innsikt:
 - **Tørt tre råtner ikke**
 - Overgangen luft/jord er mest utsatt
- Materialvalg:
 - Einer: mest holdbar
 - Furu: middels
 - Eik: best blant løvtrær
- Klimaeffekt:

- Økt råtefare langs kysten (varmere og våtere)
 - Verktøy:
 - Nordiske trebeskyttelsesklasser
 - Konklusjon:
 - Riktig materialvalg = lengre levetid + bærekraft
-

Trygge turruter og ansvar

Torgeir Berg (DNT)

- Utvikling:
 - Flere brukere
 - Lavere ferdigheter
 - Høyere forventninger
 - Krav:
 - Økt forutsigbarhet og trygghet
 - Prinsipp:
 - Ikke skape **unødvendig risiko**
 - Verktøy:
 - Merkehåndboka (og digitale kurs)
 - FDV-systemer (forvaltning, drift, vedlikehold)
 - Risikovurderingsmaler (DNT Trygg)
 - Nøkkeltall:
 - 800 000 dugnadstimer
 - 527 000 overnattinger
 - 338 000 medlemmer
 - 23 000 km merket sti
-

Panelsamtale – Verdien av stien

- Enighet om at stier:
 - Sikrer tilgang til **fellesgoder**
 - Er viktige for **folkehelse**
 - Fungerer som **kanaliseringsverktøy**
- Suksessfaktorer:
 - Godt samarbeid med frivillige
 - Kommunene må slippe til frivilligheten
 - Tett dialog med grunneiere
- Kommunikasjon:
 - Må være **forståelig og følelsesbasert**
- Verktøy:
 - Turrutedatabasen
 - Stiskolen (bred støtte i panelet)

Innspill fra panelet

- **Bjørn:**
 - Sikre tilgang til fellesskapet
 - Viktig med eierskap (logo/skilting)
 - Enklere å bidra – det haster (areal privatiseres)
 - “Fytocider i skogen” (helseeffekt)
 - **Nils Yngve:**
 - Stiens rettsvern og dokumentasjon
 - **Magnus:**
 - Tilgjengeliggjøring og bruk
 - **Ann Mari:**
 - Vedlikehold og opprydding
-

Kort oppsummert – hovedlinjer dag 2

- Kysten:
 - En historisk ferdselsåre som må **gjenoppdages og forvaltes**
- Samarbeid:
 - Nøkkelen til både utvikling og drift
- Klima:
 - Tvinger frem mer robuste løsninger
- Forvaltning:
 - Spenning mellom regelverk og praksis
- Ansvar:
 - Økende krav til trygghet og kvalitet
- Overordnet:
 - Stien er ikke bare landbasert – **den går også på vannet**